

Kompetensförsörjning på regional och EU-nivå

En kartläggning av EU:s och Region Värmlands ansvar och verktyg inom kompetensförsörjningsområdet

---

Julianne Ky

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Praktik: Politics kandidat

---

30 hp

Handledare: Simon Fredholm

Examinator: Alesia Rudnik

---

14 januari 2024

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte med rapporten	4
Metodbeskrivning.....	4
Teoretiskt ramverk	5
Begreppsbeskrivning.....	5
Resultat	6
Del 1: Kompetensförsörjningsarbetet på EU-nivå	6
Styrdokument inom kompetensförsörjningsområdet	6
Åtgärder och initiativ.....	7
Del 2: Nationella styrdokument	9
Del 3: Kompetensförsörjningsarbetet på regional nivå.....	10
Kompetensutmaningen i Värmland.....	10
Region Värmlands kompetensförsörjningsarbete.....	11
Diskussion.....	13
Slutsats	14
Referenslista.....	15

Inledning

Idag är den främsta utmaningen för Sveriges arbetsmarknad att hitta rätt kompetens. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR, 2022) förklarar att det dagligen rapporteras om brist på arbetskraft inom olika verksamheter i offentlig och privat sektor. Konsekvenserna av bristen är problematiska, inte minst för välfärden då äldreomsorgen, skolan och hälso- och sjukvården avstannar utan rätt och tillräcklig personal. Runt om i Europa råder det en liknande kompetens- och arbetskraftsbrist som en följd av demografiska förändringar och eftergifter från covid-19 pandemin. Skiftet till ett klimatneutralt och digitalt Europa förändrar även arbetsmarknaden i grunden, vilket kan skapa matchningsproblem mellan arbetstagare och arbetsgivare om utbildningssystemet inte följer med i utvecklingen (EU-kommissionen, 2023). I Värmland är kompetensbehovet stort inom alla sektorer där både yrkesutbildade på gymnasienivå och vidareutbildade efterfrågas. Under andra kvartalet 2022 var 12 100 personer arbetslösa i Värmland medan antalet lediga jobb uppgick till 3 301, vilket visar på matchningsproblemet på arbetsmarknaden. För att uppnå en rättvis grön och digital omställning och för att öka innovations- och konkurrenskraften har kompetensförsörjning en nyckelroll (Region Värmland, 2023).

Rapporten görs på uppdrag av Region Värmland European Office, vilket är Region Värmlands Brysselbaserade kontor som arbetar med strategisk utveckling, omvärldsbevakning och projektutveckling inom EU-frågor. Rapporten utgör även en examinerande del av Karlstads Universitets kurs ”Praktik: Politics Kandidat”, som är en del av Politics kandidatprogrammet.

Syfte med rapporten

Det övergripande syftet med rapporten är att kartlägga EU:s och Region Värmlands ansvar och verktyg inom kompetensförsörjningsområdet. Rapporten är uppdelad i tre delar som besvarar respektive frågeställning:

1. Vilka styrdokument finns inom kompetensförsörjningsområdet på EU-nivå och vilka åtgärder görs med bakgrund av dessa?
2. Vilka nationella lagar styr det regionala kompetensförsörjningsarbetet?
3. Vilka utmaningar finns i Värmland kopplat till kompetensförsörjning och hur arbetar Region Värmland för att öka kompetensen i länet?

Rapporten avslutas med en diskussion om hur den regionala nivån och EU-nivån samspelar med varandra inom kompetensförsörjningsområdet utifrån teorin om flernivåstyre.

Metodbeskrivning

Rapporten baseras på en kvalitativ innehållsanalys för att samla in och analysera data. En kvalitativ innehållsanalys är en typ av metod för att systematiskt bryta ner och kategorisera delar av textmaterial för att besvara bestämda frågeställningar. Detta görs med hjälp av ett induktivt kod-schema, vilket i praktiken innebär att börja med förutbestämda frågeställningar och därefter låta kategorier inom textmaterialen växa fram under arbetets gång (Boréus och Kohl, 2018). Det första steget utifrån analysmetoden var därmed att bestämma ett antal frågeställningar utifrån rapportens syfte. Eftersom syftet med rapporten är att kartlägga den regionala och EU-nivåns ansvar och verktyg inom kompetensförsörjningsarbetet, ansåg jag det lämpligt att även strukturera frågeställningarna utifrån dessa nivåer. Den första frågeställningen behandlar därmed EU:s ansvar och verktyg inom området baserat på relevanta styrdokument. Trots att den nationella nivån inte direkt nämns i syftet har den i hög grad en central roll för Region Värmlands ansvar inom kompetensförsörjningsområdet och representeras därmed i den andra frågeställningen. Den tredje frågeställningen beskriver i sin tur Region Värmlands specifika utmaningar inom området och hur de arbetar med kompetensförsörjning.

När det kommer till val av källor använder en kvalitativ innehållsanalys oftast texter som är producerade i politiska processer. Det kan exempelvis handla om propositioner, kommittérapporter, pressreleaser och organisationsrapporter (Boréus och Kohl, 2018). Den största delen av informationen hämtades därmed från lagstiftningsdokument på nationell och EU-nivå, rapporter utgivna av Region Värmland samt från svenska myndigheters hemsidor. För själva kodningen av textinnehållet användes en manuell metod, det vill säga utan hjälp från datorprogram. Själva ordet ”kod” i ”kod-schema” har att göra med förekomsten av någonting i texter, exempelvis specifika ord. Kod-schemat bestämmer därmed vilken information, i detta fall ord, som ska sökas efter i textmaterialet (Boréus och Kohl, 2018). Inledningsvis filterade jag textmaterialet utifrån ord som ”kompetens”, ”sysselsättning” och ”arbetslöshet”. När jag väl identifierat dessa sökte jag mer specifikt efter ord som ”mål”, ”utmaningar” och ”åtgärder”. Informationen kategoriserades sedan inom de tre frågeställningarna baserat på om det gällde information om regional, nationell eller EU-nivå, därefter sammanställdes resultatet.

Teoretiskt ramverk

För att diskutera hur den regionala och EU-nivån samspelar med varandra inom kompetensförsörjningsområdet appliceras teorin om flernivåstyre. Teorin började användas i början av 1990-talet för att beskriva EU:s utveckling till ett mer integrerat system som är öppet för fler aktörer än bara EU:s institutioner och de nationella regeringarna (Lindh, 2016). I och med fenomen som globaliseringen har nationalstatens roll kommit att bli alltmer komplex då staterna delvis överlåtit makt till förmån för överstatliga samarbeten som EU samtidigt som vissa politiska frågor har decentraliserats till lokal nivå (Norén Bretzer, 2017). Michalski (2014) menar att teorin erbjuder en förklaring till hur politiska frågor utövas i ett samspel mellan aktörer på olika nivåer, där aktörer på olika vis gynnas av de strukturer och resurser som EU erbjuder. Det kan bland annat handla om finansierings- och påverkansmöjligheter, tillgång till information och i vissa fall möjlighet till att kringgå nationella regeringar. Flernivåperspektivet har därmed en central roll för att förstå den vertikala maktfördelningen i Sveriges politiska system, där aktörer ovanifrån såväl som underifrån påverkar nationalstaten (Norén Bretzer, 2017).

Begreppsbeskrivning

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjning innebär att ”på kort och lång sikt säkerställa att verksamheten har tillgång till medarbetare med rätt kompetens” (Institutet för språk och folkminnen, 2012).

Sysselsättningspolitik

I propositionen *En uppföljning av sysselsättningspolitiken* (PROP. 2013/14:100) framgår det att sysselsättningspolitiken är en del av den ekonomiska politiken som syftar till att främja hög sysselsättning och bidra till högre välfärd, genom åtgärder som tar vara på människors kompetenser på bästa sätt.

Resultat

Del 1: Kompetensförsörjningsarbetet på EU-nivå

Lagstiftning och regelverk som beslutas på EU-nivå har en stor betydelse för den regionala nivån, inte minst genom att besluten till stor del skall implementeras av lokala och regionala företrädare (Lindh, 2016). Enligt SKR (2021) påverkas ungefär hälften av dagordningspunkterna på en fullmäktigedagordning i svenska kommuner och regioner direkt eller indirekt av EU. Det kan bland annat handla om EU-lagstiftning som måste följas eller gemensamma mål för sysselsättning eller utbildning som medlemsländerna bör uppnå. EU har så kallade delade befogenheter inom sysselsättningspolitiken, vilket innebär att både EU och medlemsländerna kan stifta lagar inom området (EU-kommissionen, u.å.).

Styrdokument inom kompetensförsörjningsområdet

Europeiska unionen bygger på rättsstatsprincipen, vilket innebär att allt som EU:s institutioner gör måste baseras på de fördrag som godkänts av medlemsländerna. Om ett politikområde inte uttryckligen nämns i ett fördrag har institutionerna med andra ord ingen rättslig grund till att vidta åtgärder inom området (Europeiska unionen, u.å.). Sysselsättningspolitiken regleras primärt av tre fördrag: fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och Amsterdamfördraget.

I EU-fördraget är det framför allt artikel tre om unionens övergripande mål och syften som behandlar sysselsättningspolitiken. Den tredje punkten i artikeln fastställer att unionen är skyldig till att sträva efter full sysselsättning och främja sociala framsteg.

... unionen ska verka för en hållbar utveckling i Europa som bygger på välavvägd ekonomisk tillväxt... där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas... (Fördraget om Europeiska unionen, artikel 3).

EUF-fördraget (Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt) definierar EU:s roll och ansvar inom sysselsättningspolitiken genom ett antal artiklar. Artikel 9 bestämmer att EU vid genomförande av all sin politik måste beakta målet om att uppnå en hög sysselsättningsnivå. Artikel 145–150 är specifika för sysselsättningspolitiken och ger EU befogenhet att vidta åtgärder för att främja samordning mellan medlemsstaterna inom området. Bland annat anger artikel 145 mål för sysselsättningspolitiken och artikel 148 bestämmer att rådet varje år ska överväga sysselsättningssituationen i unionen. Artikel 149 fastställer unionens befogenheter inom området, exempelvis att Europaparlamentet och rådet har befogenheten att besluta om stödåtgärder inom sysselsättningsområdet. Vidare fokuserar den 12:e avdelningen i fördraget på utbildning, yrkesutbildning och ungdomsfrågor där artikel 165 fastställer att EU ska stödja samarbete mellan medlemsländer för att främja överförbarhet och erkännande av kvalifikationer.

Genom Amsterdamfördraget från 1997 tillkom ett nytt kapitel om sysselsättning, vilket banade väg för etableringen av en europeiska sysselsättningsstrategin och den permanenta

sysselsättningskommittén. Sysselsättningsstrategin fastställde gemensamma mål och riktlinjer inom området och bidrog till en mjuk samordning mellan medlemsstaterna, det vill säga samarbete som inte baseras på bindande lagstiftning eller tvångsmässiga åtgärder (Europaparlamentet, 2023)

Efter antagandet av sysselsättningsstrategin har flera styrdokument som inte är bindande genom lagstiftning tillkommit inom området. EU-kommissionen presenterade 2017 den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som innehåller 20 principer för att skapa bättre arbets- och levnadsvillkor inom EU (Europaparlamentet, 2023). I kommissionens handlingsplan för genomförande av pelaren fastställs ett antal överordnade mål. Dessa handlar bland annat om att minst 78 procent av alla vuxna i arbetsför ålder bör ha en anställning senast 2030 och att minst 60 procent av alla vuxna bör delta i någon form av utbildningsverksamhet varje år (EU-kommissionen, 2021). Några år senare presenterade kommissionen en europeisk kompetensagenda som bygger vidare på den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Agendan utgör ramen för EU:s arbete inom kompetensförsörjning och innehåller 12 flaggskeppsinitiativ som ligger i linje med den gröna och digitala omställningen. Målet med agendan är att säkerställa rätten till utbildning och livslångt lärande i hela Europa (EU-kommissionen, 2020).

EU-kommissionen och ministrarna med ansvar för yrkesutbildning i medlemsländerna samlades i slutet av 2020 för att avtala om en ny uppsättning politiska åtgärder och mål inom yrkesutbildningsområdet för perioden 2021 – 2025. Deklarationen, som kom att kallas för Osnabrückdeklarationen, gav tillsammans med den europeiska kompetensagendan ett uppsving för yrkesutbildning i Europa. Deklarationen är även förenlig med den första principen i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som handlar om individens rätt till god och inkluderande utbildning. Med hänsyn till kompetensagendan fokuserar deklARATIONEN på fyra huvudområden: motståndskraft genom yrkesutbildning av god kvalitet, skapandet av en ny kultur för livslångt lärande, internationell yrkesutbildning och yrkesutbildning i den gröna omställningen. (EU-kommissionen, 2021)

Åtgärder och initiativ

Under hösten 2022 antog EU-kommissionen med stöd från Europaparlamentet och medlemsländerna temat ”kompetens” för Europaåret 2023. Europaåret är en informationskampanj inom EU som syftar till att uppmärksamma medlemsländernas regeringar och informera allmänheten om ett särskilt tema. Det skickar en politisk signal från EU:s institutioner om att frågan kommer ligga högt på agendan under det kommande året. (Europeiska unionen, u.å.). Årets tema ”kompetens” stöds av artikel 149 i EUF-fördraget som fastställer att EU har befogenheten att stödja medlemsstaternas åtgärder och uppmuntra till samarbete inom sysselsättningsområdet (Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). EU:s institutioner har både under innevarande år och under tidigare år presenterat flera initiativ och åtgärder inom området för kompetensförsörjning. Nedan återges ett urval av dessa och hur de är förankrade i styrdokumentet som beskrivs ovan.

Individuella utbildningskonton

Idag är det få personer som regelbundet deltar i utbildningsverksamhet efter avslutad grundläggande utbildning. Den vanligaste orsaken är brist på ekonomiska resurser eller avsaknad av kunskap om utbildningsmöjligheter (EU-kommissionen, 2021). Med bakgrund av detta och med stöd av artikel 149 i EUF-fördraget publicerade rådet i juni 2022 en rekommendation om individuella utbildningskonton (2022/C 243/03). Rådet förklarar att dessa konton är ett sätt att förse individer med utbildningsrätter, det vill säga rätten att få finansiering för arbetsmarknadsrelevant utbildning, vägledning och validering. Initiativet är ett av de tolv flaggskeppsinitiativen i den europeiska kompetensagendan och möjliggör för individer att samla och bevara sina utbildningsrättigheter över tid. Utbildningskontot fungerar som en digital plånbok där individer kan använda rättigheterna för att finansiera direkta kostnader för utbildning. Utöver artikel 149 i EUF-fördraget ligger initiativet även i linje med målet i handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter, om att minst 60 procent av alla vuxna senast 2030 bör delta i någon form av utbildningsverksamhet (EU-kommissionen, 2021).

Erasmus+ yrkeskunskapscentrum (Centers of Vocational Excellence)

Erasmus+ yrkeskunskapscentrum är transnationella samarbetsnätverk som syftar till att driva på innovation och spetskompetens inom yrkesutbildning. De första pilotprojekten inleddes 2020 och idag är målet att inrätta 100 centrum fram tills 2027 med finansiering från Erasmus+ programmet (EU-kommissionen, u.å.). Centrumen skapas i lokala sammanhang med en så kallad ”bottom-up” strategi, där lokala och regionala aktörer från sektorn samlas för att tillsammans utveckla yrkeskunskap inom olika områden. Det kan exempelvis handla om aktörer som yrkeshögskolor, forskningsinstitut, branschorganisationer, företag och arbetsförmedlingar. Yrkeskunskapscentrum från olika länder kan sedan samarbeta med varandra genom internationella nätverk för att hantera gränsöverskridande utmaningar (EU-kommissionen, 2023). Centrumen stöds framför allt av bestämmelserna i den europeiska kompetensagendan och Osnabrückdeklarationen som betonar att yrkeskunskande spelar en viktig roll för reformer inom yrkesutbildningssektorn (EU-kommissionen, 2023). Ett exempel på ett regionalt yrkeskunskapscentrum är i Västra Götaland där regionen samarbetar med fyra kommunalförbund i flera gemensamma utvecklingsprojekt, bland annat inom validering, studie- och yrkesvägledning samt utveckling av utbildning inom teknikområdet (EU-kommissionen, 2019).

EU-talangreserv

Kommissionen presenterade under hösten 2023 ett förslag om en talangreserv inom ramen för Europaåret för kompetens. Talangreserven är den första EU-övergripande digitala plattformen av sitt slag och sammankopplar profiler för arbetssökande som är bosatta utanför EU med lediga tjänster hos arbetsgivare inom EU (EU-kommissionen, 2023). Genom plattformen kan arbetssökande registrera en profil med information om kompetens, kvalifikationer och arbetslivserfarenhet. Med hjälp av filter och automatiska matchningsverktyg som erbjuds genom plattformen kan arbetsgivare och arbetssökande lättare identifiera varandra och matchas. Talangreserven väntas på så vis hantera utmaningar som finns i samband med internationell rekrytering och öppnar nya möjligheter till att åtgärda den akuta bristen på

kompetens inom EU. Talangreserven är specifikt inriktad på EU-omfattande bristyrken, särskilt inom den gröna och digitala omställningen (EU-kommissionen, 2023). Liksom initiativet om individuella utbildningskonton är talangreserven ett av de tolv flaggskeppsinitiativen i den europeiska kompetensagendan, men den rättsliga grunden återfinns i stället i artikel 79 i EUF-fördraget då det gäller politik inom området för gränskontroll, asyl och invandring. Denna bestämmelse ger Europaparlamentet och Europeiska unionens råd befogenhet att anta åtgärder som stödjer medlemsstaterna i arbetet med att främja integrationen med tredjelandsmedborgare (Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt).

Del 2: Nationella styrdokument

Utöver lagstiftning och regelverk på EU:s nivå styrs det regionala kompetensförsörjningsarbetet även av ett antal nationella styrdokument.

Region Värmland är enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar (SFS 2010:630) och förordningen om regionalt tillväxtarbete (SFS 2017:583) rättsligt skyldig att arbeta med kompetensförsörjning. Lagstiftningen fastställer att Sveriges 21 regioner har det regionala utvecklingsansvaret, vilket innebär att regionerna ansvarar för att samordna och utveckla det regionala arbetet för hållbar utveckling i respektive län (Tillväxtverket, u.å.). I augusti 2022 förtydligades det i lagen om regionalt utvecklingsansvar att regionerna inom ramen för sitt utvecklingsarbete ska fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Regionerna ska även tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på lång och kort sikt (SKR, 2023). Det innebär bland annat att Region Värmland ska bistå Skolverket med underlag om Värmlands kompetensbehov vid framtagande av Skolverkets regionala planeringsunderlag. (SKR, 2023). Liksom lagen om regionalt utvecklingsansvar fastställer förordningen om regionalt tillväxtarbete att den som har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet ska fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Förordningen innehåller även bestämmelser om att regionerna ska utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling, det vill säga en regional utvecklingsstrategi (SFS 2017:583).

Under sommaren 2023 genomfördes en omfattande reform av gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen genom ändringar i skollagen (SFS 2010:800). Syftet med lagändringarna är att öka utbudet av utbildning på gymnasial nivå, underlätta ungdomars och vuxnas etablering på arbetsmarknaden och förbättra kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv. Lagändringarna innebär att kommunerna, med stöd av regionala planeringsunderlag från Skolverket som regionerna är med och utformar, ska ta hänsyn till både arbetsmarknadens behov och individens intresse vid dimensionering och planering av kommunal vuxenutbildning och gymnasieskola (SKR, 2023). Arbetsmarknadens behov har med andra ord fått en större betydelse vid utformningen av vuxen- och gymnasialutbildning.

Region Värmlands kompetensförsörjningsarbete styrs även av den Nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (Skr 2020/21:133). Tillväxtverket (u.å.) förklarar att strategin utgör riktningen för innehållet de regionala utvecklingsstrategierna,

vilket i Region Värmlands fall är Värmlandsstrategin 2040. Den nationella strategin är även styrande för hur och vad statliga medel för regionalt utvecklingsarbete (1:1-medel) får användas till. För att möta stora samhällsutmaningar som demografiska förändringar och globalisering identifierar strategin fyra strategiska områden som ligger till grund för den regionala utvecklingspolitiken 2021 – 2030. En av dessa är kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet. Det framkommer bland annat att en väl fungerande infrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande samt att ett utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete bör vara en prioritet för den regionala utvecklingspolitiken (Skr. 2020/21:133).

Del 3: Kompetensförsörjningsarbetet på regional nivå

Med en arbetsmarknad som präglas av demografiska förändringar, matchningsproblematik och könssegregering står Värmland inför stora utmaningar när det kommer till att säkerställa den framtida kompetensförsörjningen. (Region Värmland, 2023).

Kompetensutmaningen i Värmland

Befolkningen i Värmland blir allt äldre och färre, och trenden väntas fortsätta fram tills 2040. Enligt Statistiska centralbyrån (2021) beräknas det bo knappt 280 000 personer i Värmlands län 2040, vilket är en minskning med 3 500 personer jämfört med år 2020. Andelen personer i åldersgruppen 25 – 64 år beräknas minska från 49 till 46 procent, samtidigt som åldersgruppen 80 år och äldre ökar från 7 till 10 procent. Det ökade behovet av vård och omsorg som en större andel äldre medför kommer belasta en minskande andel förvärvsarbetare. Det i kombination med den rådande kompetensbristen och vårdskulden som pandemin givit upphov till spår på ansträngningarna på Värmlands välfärdssystem (Region Värmland, 2023).

Värmland har en av de mest könssegregerade arbetsmarknaderna i landet (Region Värmland 2023). Hälften av länets kvinnor arbetar inom välfärdssektorn, det vill säga inom vården, skolan och omsorgen, medan motsvarande andel bland män uppgår till 12 procent. Könssegregeringen är problematisk då jämställda organisationer och företag är mer lönsamma samt har en starkare innovationskraft, vilket kan förklaras av att företagen eller organisationerna är mer attraktiva och har lättare att rekrytera personer med rätt kompetens. En större variation bland anställdas erfarenheter har även stor betydelse för innovationsförmågan (Region Värmland, 2023).

Dagens utveckling mot en ökad digitalisering och globalisering kan komma att förändra arbetsmarknaden i grunden. I stort sett alla branscher i Värmland präglas av skiftet genom att vissa yrkesroller försvinner medan andra genomgår grundläggande förändringar (Region Värmland, 2023). Statistik från Arbetsförmedlingen (2023) visar att den totala andelen inskrivna arbetslösa i Värmland uppgick till 15 500 personer under våren 2023, vilket var nästan 6,5 procent av den totala registrerade arbetskraften. Trots det har arbetsgivare svårt att hitta rätt. Nästan 55 procent av alla offentliga arbetsgivare och 40 procent av arbetsgivare inom näringslivet i Värmland upplevde brist på rätt kompetens vid rekrytering under 2022 (Region Värmland, 2023). När arbetsgivare har svårt att rekrytera personal med rätt kompetens samtidigt som den totala arbetslösheten är förhållandevis hög tyder det på en

matchningsproblematik, något som blir allt vanligare när en arbetsmarknad är i förändring utan att utbildningssystemet hänger med (Region Värmland 2023).

Region Värmlands kompetensförsörjningsarbete

Region Värmlands har ett ansvar att initiera, stödja och samordna insatser för att höja kompetensen i länet (Region Värmland, 2023). Ett viktigt verktyg i detta är den regionala utvecklingsstrategin, Värmlandsstrategin 2040, då styrdokumentet syftar till att skapa samsyn kring utmaningar, prioriterade områden och målsättningar (Region Värmland, 2021). De fyra insatsområdena ”förbättra livsvillkoren”, ”höja kompetensen”, ”utveckla attraktiva platser” och ”stärka konkurrenskraften” utgör kärnan i styrdokumentet. De pekar ut vilka insatser som bör prioriteras samt vilka mål som ska uppnås. Insatsområdet om att höja kompetensen ska säkerställa att arbetet med kompetensförsörjning går i rätt riktning i länet. Insatserna handlar om att alla som bor och verkar i Värmland ska verka för att få fler i utbildning genom att utveckla olika typer av vuxen- och yrkesutbildningar samt arbeta för att fler barn och unga ska intressera sig för lärande i olika former. Det betonar även vikten av att ta vara på äldres kompetens, inkludera grupper som saknar sysselsättning, validera kompetenser och främja en mer jämställd arbetsmarknad (Region Värmland, 2021).

Genomförandet av förändringsarbetet i Värmlandsstrategin 2040 finansieras med hjälp av medel på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Vissa insatser kan exempelvis delfinansieras av europeiska strukturfondsmedel genom EU:s sammanhållningspolitik och andra av statliga regionala utvecklingsmedel (Region Värmland, 2021). Sammanhållningspolitiken är EU:s viktigaste investeringsverktyg för att skapa tillväxt och sysselsättning lokalt och regionalt i Europa. Med en budget för EU:s samtliga regioner och städer på 392 miljarder euro för budgetperioden 2021 – 2027 står sammanhållningspolitiken för en tredjedel av EU:s totala budget (SKR, 2023). Värmland tillhör tillsammans med Dalarna och Gävleborg strukturfondspartnerskapet Norra Mellansverige. Genom partnerskapet beslutar regionerna om vilka projekt som ska prioriteras och beviljas medel från Europeiska Regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF+), det vill säga EU:s strukturfonder (Region Dalarna, u.å.).

Partnerskapet tar vartannat år fram en utlysningssplan för att informera om kommande utlysningar inom ESF+. För perioden 2023 – 2024 görs det bland annat riktade utlysningar för att främja livslångt lärande, inkludera unga som står utanför arbetsmarknaden och stärka arbetstagares roll genom kompetensutveckling (Svenska ESF-rådet, 2022). Region Värmland kan på så vis genom partnerskapet Norra Mellansverige påverka inriktningen för strukturfonderna för att höja kompetensen i länet. Ett exempel på projekt som beviljades finansiering genom både ESF+ och de tre regionerna under perioden 2023 – 2024 är IUC / Stål & Verkstads projekt ”Kompetenskraft Industri NMS”. Projektet syftar till att öka medarbetarnas kompetens genom utbildningar för att stärka personernas anställning på företaget och möjligheter på arbetsmarknaden. Målet är att utbilda 550 medarbetare på industriföretag i Värmland, Dalarna och Gävleborg (IUC Stål & Verkstad, u.å.).

Utöver partnerskapet Norra Mellansverige ingår Region Värmland även i ett antal samverkansarenor inom kompetensförsörjningsområdet, däribland Industriråd Värmland. Genom ett aktivt samarbete mellan offentliga och privata utbildningssamordnare, Värmlands 16 kommuner, Arbetsförmedlingen, näringslivet och Region Värmland är målet att skapa bättre förutsättningar för det livslånga lärandet och kompetensförsörjningen inom industrin. Industriråd Värmland fungerar bland annat som en opinionsbildare och lobbyist gentemot beslutsfattare och tar fram underlag för kompetensbehovet i Värmland (Industriråd Värmland, u.å.). Region Värmland är även medlem i europeiska nätverk som The European Regions Research and Innovation Network (ERRIN) och The Assembly of European Regions (AER), men det finns en avsaknad av sådana nätverk när det kommer till kompetensförsörjningsområdet (Region Värmland, 2023).

Diskussion

För att förtydliga hur den regionala och EU-nivån samspelar med varandra inom kompetensförsörjningsområdet följer nu en diskussion utifrån teorin om flernivåstyre. Samspelet kan förstås genom att undersöka hur beslut och åtgärder på nivåerna påverkar varandra och hur de gemensamt bidrar till kompetensutveckling i Värmland.

Europeiska unionen är idag ett integrerat system som är öppet för fler aktörer än bara EU:s institutioner och de nationella regeringarna. Regionala aktörer som Region Värmland involveras på flera vis i beslutsfattandet på EU-nivå, exempelvis inom ramen för sammanhållningspolitiken där regionala aktörer har en självständig roll med möjligheter att påverka de överstatliga politiska processerna. Genom partnerskapet Norra Mellansverige beslutar Region Värmland tillsammans med Region Gävleborg och Dalarna om vilka projekt som ska prioriteras och beviljas medel från EU:s strukturfonder ERUF och ESF+. Region Värmland kan på så vis genom partnerskapet påverka hur fonderna ska användas och rikta dem till regionernas specifika utmaningar, i detta fall för att höja kompetensen i länet. Detta är ett exempel på hur politiska frågor, som Michalski (2014) förklarar, idag utövas i ett samspel mellan aktörer på olika nivåer där aktörer på olika vis gynnas av de strukturer och resurser som EU erbjuder. I detta fall handlar det om både finansierings- och påverkansmöjligheter, men även möjlighet till att kringgå nationella regeringar.

Det är däremot, som Norén Bretzer (2017) menar, viktigt att komma ihåg att de nationella regelverken ytterst definierar spelreglerna för de olika nivåerna i den vertikala politiska fördelningen. Detta exemplifieras av att det utöver regionala handlingsplaner för genomförandet av ESF+ även finns ett nationellt program för socialfonden, som innehåller övergripande mål och strategier för hur fondmedlen ska användas. De regionala handlingsplanerna utformas i sin tur i utgångspunkt från den nationella (Svenska ESF-rådet, 2022). Det är därför tveksamt att konstatera att regionala aktörer som Region Värmland i detta avseende kringgår den nationella regeringen och i vilken utsträckning regionala aktörer faktiskt involveras i beslutsfattande på överstatlig nivå. Partnerskapet Norra Mellansverige visar därmed på hur den regionala och EU-nivån kan samspela med varandra inom kompetensförsörjningsområden, utifrån spelregler som bestäms på nationell nivå.

Samspelet mellan den regionala och EU-nivån kan även illustreras av att flera av initiativen och åtgärderna som EU:s institutioner har presenterat inom kompetensförsörjningsområdet är riktade till lokala och regionala aktörer. Ett av dessa är Erasmus+ yrkeskunskapscentrum som syftar till att driva på innovation och spetskompetens inom yrkesutbildning i Europa. Centrumen skapas i lokala sammanhang med en så kallad ”bottom up-strategi”, där lokala och regionala aktörer från sektorn samlas för att tillsammans utveckla yrkeskunskap. Region Västra Götaland ingår exempelvis i ett yrkeskunskapscentrum där regionen samarbetar med fyra kommunalförbund i flera gemensamma utvecklingsprojekt inom yrkesutbildningsområdet (EU-kommissionen, 2019). Den direkta kopplingen mellan EU:s initiativ och regionala aktörers möjlighet till att självständigt delta i dessa visar därmed på, liksom teorin om flernivåstyre förklarar, hur politiska frågor inom kompetensförsörjningsområdet utövas i samspel mellan olika nivåer.

Slutsats

Region Värmland har på flera vis ett ansvar till att arbeta med kompetensförsörjning och främja en hög sysselsättning baserat på lagar, regler och andra styrdokument på nationell och EU-nivå. Bland annat genom lagen om regionalt utvecklingsansvar som fastställer att regioner inom ramen för sitt utvecklingsarbete ska fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet, samt utifrån den *nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021 – 2030* som bestämmer att den regionala utvecklingspolitiken bör prioritera kompetensförsörjningsområdet. Handlingsplanen för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter ger även ett ansvar då planen innehåller ett antal EU-gemensamma mål för sysselsättningspolitiken, exempelvis att minst 78 procent av alla vuxna i arbetsför ålder bör ha en anställning senast 2030. EU:s ansvar inom sysselsättningspolitiken fastställs främst av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, fördraget om Europeiska unionen och Amsterdamfördraget. Dessa ger EU:s institutioner både rättigheter och skyldigheter inom området, exempelvis en skyldighet till att sträva efter full sysselsättning och befogenhet till att vidta åtgärder för att främja samordning mellan medlemsstaterna inom kompetensförsörjningsområdet. Mer specifikt handlar Region Värmlands ansvar om att initiera, stödja och samordna insatser för att höja kompetensen i länet. Ett viktigt verktyg i detta är styrdokumentet Värmlandsstrategin 2040 som pekar ut vilka insatser som bör prioriteras i länet samt vilka mål som ska uppnås, bland annat inom kompetensförsörjningsområdet. Region Värmlands stödjer och samordnar exempelvis insatser genom partnerskapet Norra Mellansverige. Tillsammans med Region Gävleborg och Dalarna beslutar Region Värmland vilka projekt som ska prioriteras medel från EU:s strukturfonder och riktar specifika utlysningar för projekt som höjer kompetensen i länet.

Referenslista

- Amsterdamfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem. *Europeiska unionens officiella tidning*. C 340/ 1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997D/TXT>
- Arbetsförmedlingen. (mars 2023). *Månadsstatistik: Arbetsmarknadsdata 16 - 65 år*. https://statistik.arbetsformedlingen.se/extensions/Manadsstatistik_sid1/Manadssstatistik_sid1.html
- Boréus & Kohl (Red.). (2018). *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (4 uppl.). Studentlitteratur.
- Europaparlamentet. (2023). *Sysselsättningspolitiken*. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/54/sysselsattningpolitiken>
- Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för utbildning, ungdom, idrott och kultur. (2023). *Centres of Vocational Excellence*. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/node/63/printable/pdf>
- Europeiska unionen, Generaldirektoratet för kommunikation. (u.å.). *EU-fördragen*. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements_sv
- Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för kommunikation. (u.å.). *EU:s befogenheter*. Hämtad 2024-01-10, från https://commission.europa.eu/about-european-commission/what-european-commission-does/law/areas-eu-action_sv
- Europeiska unionen, Generaldirektoratet för kommunikation. (u.å.). *Europaåret*. Hämtad 2024-01-12, från https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/european-years_sv
- Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för kommunikation. (2021). *Kommissionen vidtar åtgärder för livslångt lärande och anställningsbarhet*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_21_6476
- Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering. (u.å.). *Centres of Vocational Excellence*. Hämtad 2024-01-12, från <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1501>
- Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering. (2020). *Den Europeiska kompetensagendan: kompetens för arbete*, Europeiska unionens publikationsbyrå. <https://data.europa.eu/doi/10.2767/9839>
- Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering. (2023). *Employment and social developments in Europe 2023*, Europeiska unionens publikationsbyrå.

<https://data.europa.eu/doi/10.2767/089698>

Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering. (2021). *Handlingsplan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter*, Europeiska unionens publikationsbyrå.
<https://data.europa.eu/doi/10.2767/945578>

Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering. (2023). *Kommissionen lägger fram nya åtgärder för kompetens och talanger för att komma till rätta med den akuta bristen på arbetskraft*.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/ip_23_5740

Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering. (2019). *Mapping of Centres of Vocational Excellence (CoVEs)*, Europeiska unionens publikationsbyrå.
<https://data.europa.eu/doi/10.2767/646482>

Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering- (2021). *Osnabrückdeklarationen om yrkesutbildning som en resurs som möjliggör återhämtning och rättvis omställning till digitala och gröna ekonomier*, Europeiska unionens publikationsbyrå.
<https://data.europa.eu/doi/10.2767/248417>

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (konsoliderad version). *Europeiska unionens officiella tidning*. C 326/47. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:SV:PDF>

Fördraget om Europeiska unionen (konsoliderad version). *Europeiska unionens officiella tidning*. C 326/15. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0006.02/DOC_1&format=PDF

Industriråd Värmland. (u.å.). *Om Industriråd Värmland*. Hämtad 2024-01-12, från <https://industriradvarmland.se/om-industrirad-varmland/>

Institutet för språk och folkminnen. (2012). *Kompetensförsörjning*.
<https://www.rikstermbanken.se/termposter/1641/kompetensf%C3%B6rs%C3%B6rjning>

IUC Stål & Verkstad. (u.å.). *Kompetenskraft som skapar konkurrenskraft*. Hämtad 2024-01-12, från <https://iucstalverkstad.se/om-oss/projekt/kompetenskraft/>

Lindh, M. (2016). *Regionen och EU?: Uppfattningar och attityder till EU-relaterade frågor i Västsverige*. [Doktorsavhandling, Karlstads universitet]. DiVA.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1040765/FULLTEXT02.pdf>

Michalski, A. (2014). *Europeiska unionen: politik och styrning*. Studentlitteratur.

Norén Bretzer, Y. (2017). *Sveriges politiska system*. (3 uppl.). Studentlitteratur.

- PROP. 2013/14:100. *En uppföljning av sysselsättningspolitiken*.
<https://www.regeringen.se/contentassets/7f3c0b41ac4d41908fdf6dc0f3c3408f/kapitel-10-en-uppfoljning-av-sysselsattningpolitiken/>
- Regeringens skrivelse 2020/21:133. *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*.
<https://www.regeringen.se/contentassets/53af87d3b16b4f5087965691ee5fb922/nationell-strategi-for-hallbar-regional-utveckling-i-hela-landet-20212030/>
- Region Dalarna. (u.å.). *Strukturfondspartnerskap*. Hämtad 2024-01-12, från
<https://www.regiondalarna.se/sfpnorrarnellansverige>
- Region Värmland. (2023). *Europeiska nätverk*.
https://www.regionvarmland.se/regionvarmland/utveckling-tillvaxt/regional-utveckling/internationellt/eu/europeiska-natverk?c=svid10_7a5f6f917ba91cf23c24bdf#svid10_7a5f6f917ba91cf23c24bdf
- Region Värmland. (2023). *Kompetensförsörjning*.
<https://www.regionvarmland.se/regionvarmland/utveckling-tillvaxt/regional-utveckling/kompetensforsorjning>
- Region Värmland. (2021). *Värmlandsstrategin 204*.
[https://www.regionvarmland.se/download/18.1a8c237f17a8346c8a324944/1625701668376/V%C3%A4rmlandsstrategin_2021-06-07%20\(1\).pdf](https://www.regionvarmland.se/download/18.1a8c237f17a8346c8a324944/1625701668376/V%C3%A4rmlandsstrategin_2021-06-07%20(1).pdf)
- Region Värmland. (2023). *Värmlands kompetensförsörjning: En kartläggning av arbetsgivarnas behov och beredskap 2022*.
<https://www.regionvarmland.se/download/18.25f29473187c0589ff726e65/1683702361827/V%C3%A4rmlands%20kompetensf%C3%B6rs%C3%B6rjning%202022.pdf>
- Rådets rekommendation 2022/C 243/03 av den 16 juni 2022 om individuella utbildningskonton. *Europeiska Unionens Officiella Tidning*, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(03))
- SFS 2017:583. *Förordning om regionalt tillväxtarbete*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2017583-om-regionalt-tillvaxt-arbete_sfs-2017-583/
- SFS 2010:630. *Lag om regionalt utvecklingsansvar*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2010630-om-regionalt-utvecklingsansvar_sfs-2010-630/
- SFS 2010:800. *Skollag*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/

- Statistiska centralbyrån. (2021). *Den framtida befolkningen i Sveriges län och kommuner 2021–2040*. Demografiska rapporter 2021:3.
https://www.scb.se/contentassets/029afdaf618d456ba73bd64b623c6878/be0401_2021i40_br_be51br2103.pdf
- Svenska ESF-rådet. (2022). *Kommande utlysningar inom ESF+ Norra Mellansverige*.
<https://www.esf.se/nyheter/kommande-utlysningar-inom-esf-norra-mellansverige/>
- Svenska ESF-rådet (2022). *Regionala handlingsplaner för ESF+ klara*.
<https://www.esf.se/nyheter/regionala-handlingsplaner-for-esf-klara/>
- Sveriges Kommuner och Regioner. (2023). *Näringslivets kompetensförsörjning*.
<https://skr.se/skr/naringslivarbetedigitalisering/naringslivforetagsklimat/naringslivetskompetensforsorjning.1836.html>
- Sveriges Kommuner och Regioner. (2023). *Planering och dimensionering av gymnasial utbildning*.
<https://skr.se/skr/skolakulturfritid/forskolagrundochgymnasieskolakomvux/gymnasieskolaanpassadgymnasieskola/planeringochdimensioneringgymnasialutbildning.68676.html>
- Sveriges Kommuner och Regioner (2023). *Sammanhållningspolitik, EU*.
<https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/regionalutveckling/sammanhållningspolitikeu.2076.html>
- Sveriges Kommuner och Regioner. (2022). *Välfärdens kompetensförsörjning: Personalprognos 2021–2031 och hur välfärden kan möta kompetensutmaningen*.
<https://skr.se/download/18.1eb2584e1850542abfaac29/1670940688212/Valfardens-kompetensforsorjning.pdf>
- Sveriges Kommuner och Regioner (2021). *EU påverkar lokalpolitiken*.
<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/euinternationellt/eukommunerochregioner.401.html>
- Tillväxtverket. (u.å.). *Regionalt utvecklingsansvariga*. Hämtad 2024-01-12, från
<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/seminarierochnatverk/natverkochsamverkan/regionalochlokalsamverkan/regionalutvecklingsansvariga.2832.html>
- Tillväxtverket (u.å.) *Regionalt utvecklingsarbete*. Hämtad 2024-01-12, från
<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/omtillvaxtverket/vararegeringsuppdrag/regionalutvecklingsarbete.2573.html>